

sojka obecná

Foto: I. Mlšník (natureblink.com)

Poznáte naše krkavcovité?

Václav Beran

Krkavcovití nás doprovází na každém kroku. Tito inteligentní pěvci zvládají soužití s člověkem výborně. Dříve plachá a v lesích skrytě žijící sojka dnes hnízdí uprostřed měst. Ještě nedávno u nás vyhynulý krkavec létá na skládky odpadků po stovkách. Jejich určování není složité, přesto stojí za to věnovat mu pozornost. Díky jejich inteligenci a oblibě ve shromažďování do velkých, často druhově smíšených hejn, můžete při jejich pozorování prožít mnoho nezapomenutelných chvil.

Kdo z milovníků ptáků by neznal straku či ořešníka. Krákaní vran provází naše výpravy do polí, ostré vrískavé „kčh“ v lese upozorní na sojku a zvonivé „rr“ přinutí zvednout hlavu po krkavci i vysoko v horách. Pro určování krkavcovitých není prostředí rozhodující. Důležité jsou tělesné proporce a vybarvení.

Náš největší zástupce čeledi, krkavec velký s rozpětím křídel 115–130 cm, dosahuje velikosti káně lesní. Vyskytuje se od nížin po vrcholky hor. Velká hnízda staví na skalách, stromech a stále častěji i na sloupech velmi vysokého napětí v zemědělské krajině. Odlišíme ho dle velikosti, v letu také podle klínovitého ocasu a dlouhého krku. U sedícího krkavce nejvíce vynikne jeho mohutný zobák a hlava. Mladí i staří ptáci jsou celí černí s fialovým nádechem a podobně jako u ostatních našich krkavcovitých nelze odlišit pohlaví. Nejčastěji krkavce zahlédnete v párech či malých skupinkách, ale přibývá i pozorování velkých hejn.

Druhým největším zástupcem je vrána obecná a vrána černá. Rozdělení do druhů je stále předmětem odborných debat, v současné době převládá dělení na dva druhy. Oba druhy se na našem území běžně kříží, kříženci jsou ve zbarvení velmi variabilní, od téměř černých jedinců s šedým nádechem na břicho a zádech až po jedince velmi podobné vráně šedé. Břicho a záda vrány šedé jsou špinavě šedé, zbytek těla je černý. Vrána černá je černá celá. Důležitým určovacím znakem je zobák a opeření na jeho bázi, o tom ale více u havrana. Nápadný je pomalý let, křídla v letu krátká a široká. Rozlišování podle stylu letu vyžaduje hodně zkušeností.

Velikostí i zbarvením je s vránou srovnatelný havran polní. Staří havrani mají kolem zobáku šedobílou lysinu, čímž se od vran na první pohled liší. Mladým lysina chybí, nozdry jsou jako u vrány černě opeřeny. Při určování je rozhodující tvar zobáku, který je špičatý, zatímco u vrány je spíše tupý s výrazně klenutou špičkou horní

čelisti. Hlava havranů je zakulacená, podobně i břicho. Ocas v letu je mírně klínovitý.

Ostatní krkavcovití jsou menší a snadno určitelní. Straka obecná je celá černobílá s dlouhým, stupňovitým ocasem, který i v letu dotváří její nezaměnitelnou siluetu. Typická jsou její kulovitá hnízda se stříškou z větví, která staví na stromech, v keřích či sloupech vysokého napětí. Menší, pestře zbarvená sojka obecná je všeobecně známá. Nápadné je i její hlasité a ostré volání. Hlasový repertoár má velice široký a výborně napodobuje další druhy, často káni lesní. Velikostí srovnatelný je ořešník kropenatý. Druh hnízdící ve vyšších polohách, v zimě ale pravidelně sestupuje i do nížin a nevyhýbá se zahradám. Jeho hnědé, bíle kropenaté zbarvení je nezaměnitelné. Hlavu zdobí mohutný zobák. Vzácně k nám zaletuje také poddruh ořešník kropenatý sibiřský. Jeho zobák je štíhlejší a delší. Odlišen od sojky je i v letu snadné, ořešník má kostřec tmavý a na ocase široký bílý lem, sojka naopak kostřec zářivě bílý a kontrastně černý ocas.

Nejmenší kavka obecná je šedočerná s drobným zobákem a světlým okem. S oblibou hnízdí ve městech na lidských stavbách a v zimě se často připojuje k hejnům havranů. Severský poddruh – kavka obecná východoevropská – má na krku světlý límeček. Nápadný je na podzim, na jaře již nemusí být vlivem opotřebování špiček per patrný. V letu kavku snadno zaměníme s kavčetem žlutozobým, velmi vzácným hostem v České republice. Zblízka jsou u kavčete patrné červené nohy a tenký žlutý zobák, v letu je nápadný kontrast mezi světlou spodinou křídel a tmavým tělem.

Určování v přírodě

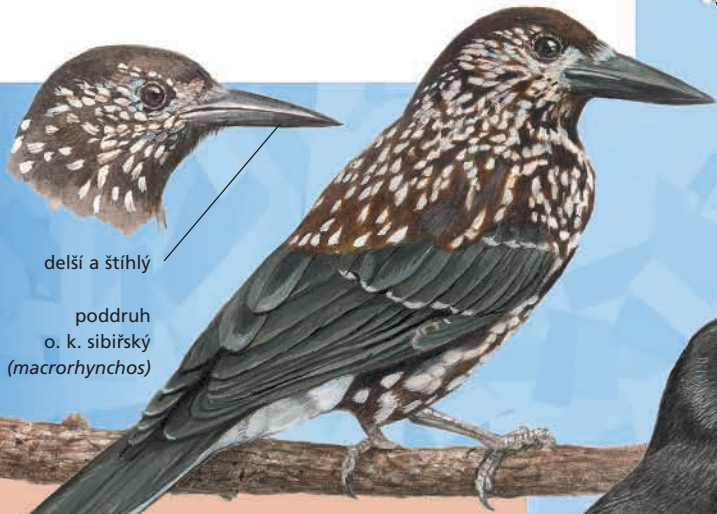
Ilustrace: Jan HOŠEK

ořešník

sojka

bílý lem

delší a štíhlý

poddruh
o. k. sibiřský
(*macrorhynchos*)

Ořešník kropenatý

(*Nucifraga caryocatactes*)

Velikost: 32–35 cm, rozpětí křídel 49–53 cm

Prostředí: především mladé husté jehličnaté lesy

Výskyt v ČR: stálý, od středních poloh po hranici lesa

Stav a početnost v ČR: stabilní, 2,5–5 tis. párů

Sojka obecná

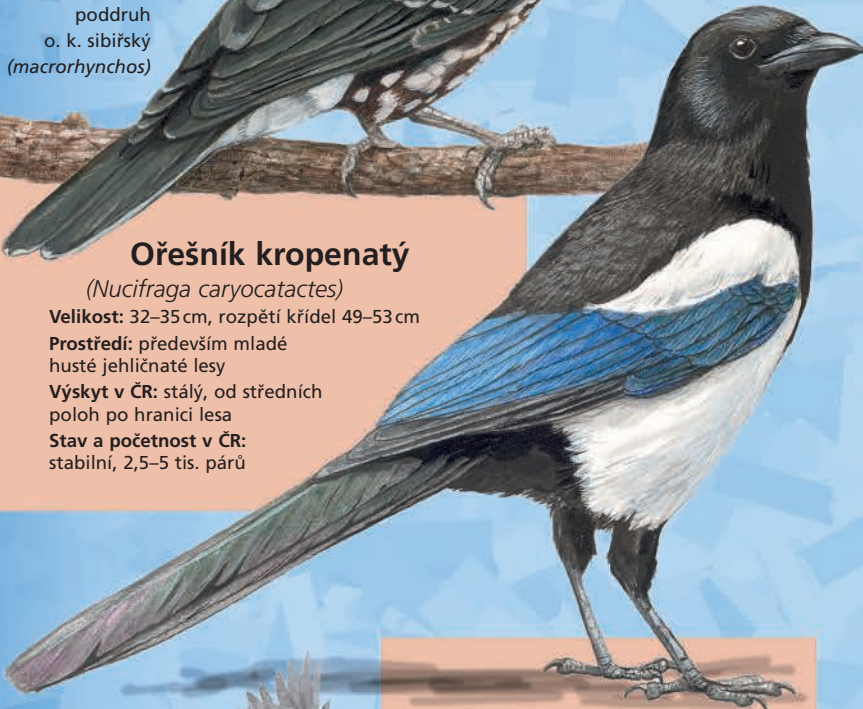
(*Garrulus glandarius*)

Velikost: 32–35 cm, rozpětí křídel 54–58 cm

Prostředí: zemědělská i lesnatá krajina, lidská sídla

Výskyt v ČR: stálá, hnízdí na celém území

Stav a početnost v ČR: mírný nárůst, 170–340 tis. párů

poddruh

k. o. východoevropská
(*soemmerringii*)

bílý proužek

Straka obecná (*Pica pica*)

Velikost: 40–51 cm, rozpětí křídel 52–60 cm

Prostředí: zemědělská krajina, lidská sídla, vyhýbá se větším lesním celkům

Výskyt v ČR: stálá, hnízdí na celém území

Stav a početnost v ČR: mírný nárůst, 50–100 tis. párů

kavče

kontrast mezi
světlými letkami
a tmavým tělem

kavka

spodina bez
kontrastu
mezi křídlem
a tělem

Kavče žlutozobé

(*Pyrrhocorax graculus*)

Velikost: 36–39 cm, rozpětí křídel 65–74 cm

Prostředí: vysokohorské prostředí

Výskyt v ČR: velmi vzácný zatoulanec

žlutý

červené

světlé

drobný

Kavka obecná (*Corvus monedula*)

Velikost: 30–34 cm, rozpětí křídel 64–73 cm

Prostředí: nižší a střední polohy, především lidská sídla

Výskyt v ČR: stálá, hnízdí na celém území, v zimě i ptáci ze S a SZ

Stav a početnost v ČR: stabilní, 10–20 tis. párů

Vrána černá (*Corvus corone*)

Velikost: 44–51 cm, rozpětí křídel 84–100 cm

Prostředí: lesnatá i zemědělská krajina, okraje městských sídel

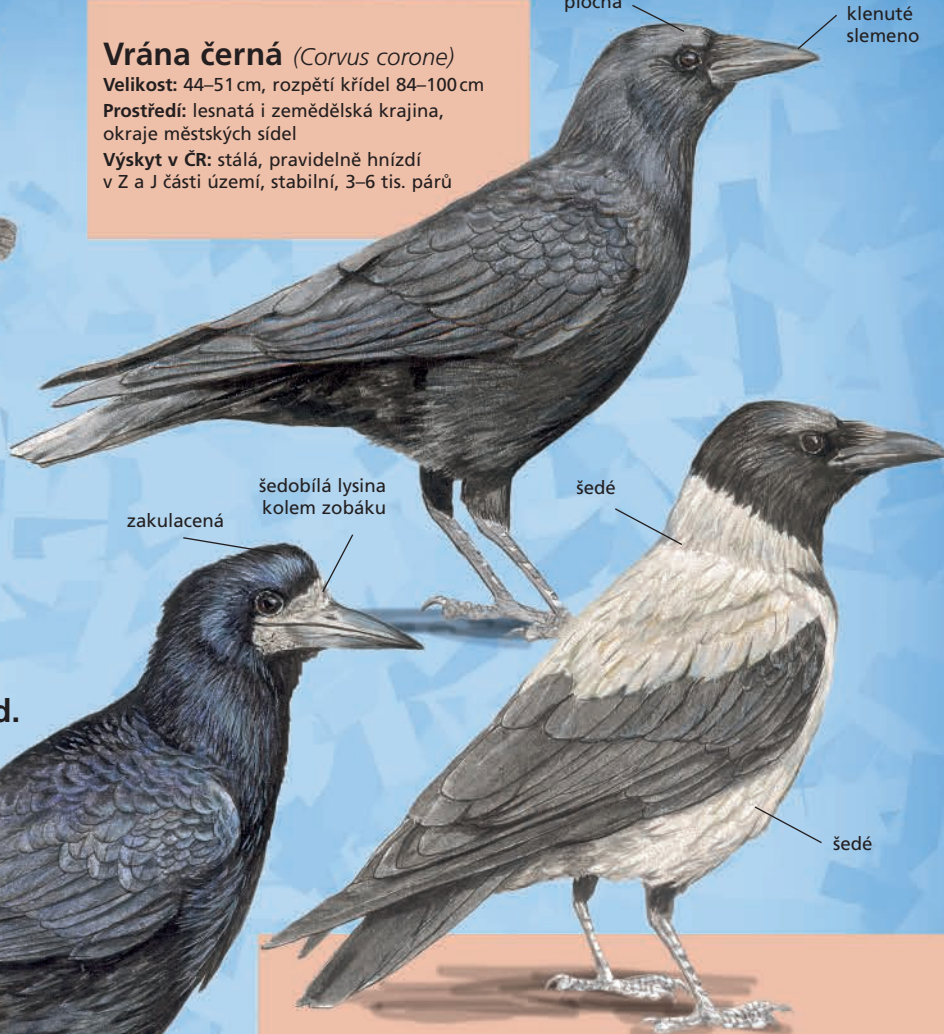
Výskyt v ČR: stálá, pravidelně hnízdí v Z a J části území, stabilní, 3–6 tis. párů

plochá
klenuté slemeno

havran

vrána

špičatý

zakulacená

šedobílá lysina kolem zobáku

šedé

šedé

Juv.

Ad.

Havran polní (*Corvus frugilegus*)

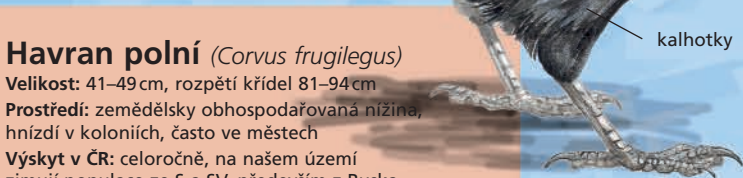
Velikost: 41–49 cm, rozpětí křídel 81–94 cm

Prostředí: zemědělsky obhospodařovaná nížina, hnízdí v koloniích, často ve městech

Výskyt v ČR: celoročně, na našem území zimují populace ze S a SV, především z Ruska

Stav a početnost v ČR: mírný nárůst, 3–4 tis. párů

kalhotky

Vrána šedá (*Corvus cornix*)

Velikost: 44–51 cm, rozpětí křídel 84–100 cm

Prostředí: lesnatá i zemědělská krajina, okraje městských sídel

Výskyt v ČR: stálá, pravidelně hnízdí na většině území, ubývá od V na Z

Stav a početnost v ČR: stabilní, 9–18 tis. párů

káně lesní

krkavec

klínovitý

mohutný

Krkavec velký (*Corvus corax*)

Velikost: 54–67 cm, rozpětí křídel 115–130 cm

Prostředí: lesnatá i zemědělská krajina, velmi přizpůsobivý

Výskyt v ČR: stálý, pravidelně hnízdí na celém území od nížin až po nejvyšší hory

Stav a početnost v ČR: silný nárůst, 800–1 200 párů

Literatura:

- ▲ Šťastný K., Hudec K. a kol. 2011: Fauna ČR, Ptáci 3/II, Academia Praha
- ▲ Svensson L., Grant P. J. 2004: Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu, Svojtka & Co., Praha
- ▲ Šťastný K., Bejček V. a Hudec K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003, Aventinum Praha